

رابطه انگیزش تحصیلی، شفقت به خود و کارکردهای اجرایی با قلدری سایبری در

دانش آموزان مقطع متوسطه اول

علی علی محمدپور^۱، نسرين محدث^۲

۱. مدیر آموزگار، دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شبستر، شبستر، ایران. (نویسنده مسئول).

۲. گروه روانشناسی، واحد شبستر، دانشگاه آزاد اسلامی، شبستر، ایران.

۳. فصلنامه راهبردهای نو در روانشناسی و علوم تربیتی، دوره هفتم، شماره بیست و هفتم، پاییز ۱۴۰۴، صفحات ۱۳۲-۱۲۲

چکیده

پخش شایعه، اشتراک اطلاعات خجالت‌آور یا ارسال پیام‌های تهدیدآمیز با هدف ایجاد استرس عاطفی یا صدمه به دانش‌آموزان متوسطه اول از دغدغه‌های اصلی نظام آموزشی و والدین می‌باشد. به همین جهت پژوهش حاضر با هدف رابطه انگیزش تحصیلی، شفقت به خود و کارکردهای اجرایی با قلدری سایبری در دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول انجام گرفت. تحقیق حاضر به لحاظ هدف کاربردی است و ماهیت توصیفی-همبستگی دارد. جامعه آماری پژوهش حاضر دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهرستان خداآفرین بودند. روش نمونه‌گیری در پژوهش حاضر نمونه‌گیری تصادفی بود. حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان ۱۱۸ نفر تخمین زده شد. ابزار اندازه‌گیری در پژوهش حاضر پرسشنامه بود. در نهایت نتایج به دست آمده نشان داد که انگیزش تحصیلی، شفقت به خود و کارکردهای اجرایی به طور معناداری با قلدری سایبری در دانش‌آموزان مرتبط هستند. این ارتباطات نشان می‌دهند که تقویت انگیزه تحصیلی و نهادینه کردن شفقت به خود می‌تواند به کاهش رفتارهای قلدری سایبری کمک کند.

واژگان کلیدی: انگیزش تحصیلی، شفقت به خود، قلدری سایبری، کارکردهای اجرایی.

مقدمه

در همه جوامع شیوه رفتار کودکان و نوجوانان از هدف‌های اساسی نظام تعلیم و تربیت و خانواده‌ها می‌باشند. کودکان و نوجوانان در دوره‌های حساس رشد خود، گاهی دچار مشکلات رفتاری شده و به کم‌نیاز دارند (گلستانی بهت و همکاران، ۱۴۰۱). اکتساب مهارت‌های اجتماعی، محور اصلی رشد اجتماعی، شکل‌گیری روابط اجتماعی، کیفیت تعامل‌های اجتماعی، سازگاری اجتماعی و سلامت روانی فرد محسوب می‌شود (کالوت و اوره، ۲۰۱۷).

قلدری سایبری یکی از معضلات پیچیده و رو به افزایشی است که در دنیای دیجیتال امروزی، به‌ویژه در بین دانش‌آموزان، نمود پیدا کرده است. این پدیده می‌تواند تأثیرات مخربی بر سلامت روان و وضعیت اجتماعی نوجوانان داشته باشد و به دنبال آن، توجه پژوهشگران و والدین را به خود جلب کرده است. با توجه به گسترش استفاده از اینترنت و پیام‌رسان‌ها، قلدری سایبری به ابزاری برای ابراز قدرت و سلطه تبدیل شده است که می‌تواند تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار گیرد (بیرامی و علائی، ۱۳۹۲).

مطالعات متعدد قلدری را به‌عنوان یک مشکل جهانی مطرح کرده‌اند که به‌طور پیوسته در حال افزایش می‌باشد. بدین معنا که قلدری و آزار و اذیت نه‌تنها در مدارس توسط دانش‌آموزان بلکه بسیاری از بزرگسالان در سایر محیط‌ها چنین رفتارهایی را از خود نشان می‌دهند. قلدری به‌ویژه در میان کودکان مدرسه‌ای به‌عنوان یک آسیب اجتماعی هم در سطح داخلی و هم در سطح بین‌المللی مطرح شده است. همچنین قلدری به‌عنوان امری یک‌طرفه که دارای سه ویژگی اصلی عمدی مکرر و عدم توازن قدرت بین فرد قلدر و قربانی می‌باشد. درواقع امروزه قلدری یکی از عواملی است که باعث کاهش کیفیت آموزش مدارس می‌شود و از این‌رو مدارس ابتدایی و متوسطه به یک عرصه مناسب برای قلدری و یک مکان قابل اجتناب نامناسب و ناخوشایند برای قربانیان قلدری تبدیل شده است (اکبری بلوطبندگان و طالع پسند، ۱۳۹۴).

قلدری در دوره دبستان شروع و در دوران متوسطه اول تشدید می‌شود اما از کلاس نهم به بعد روند کاهشی دارد. لازم به ذکر است که اوج قلدری در پایه‌های ششم تا هشتم است. پس مناسب‌ترین سن و دوره برای مطالعه و بررسی این پدیده دوره متوسطه و سنین نوجوانی است. همچنین بی‌اثر بودن سیاست‌های مدرسه برای مقابله با قلدری، نیز عاملی برای شیوع هر چه بیشتر این پدیده است. توجه به این نکته که ادامه این روند پیش‌زمینه‌ای برای خشونت‌های مدرسه‌ای شدیدتر و تهدید سلامت و آینده دانش‌آموزان است. اهمیت توجه ویژه صاحب‌نظران حوزه علوم تربیتی و روان‌شناسی را در جهت رفع این مشکل می‌طلبد با توجه به این‌که لازمه ارائه هر راهکاری برای رفع مشکل یافتن علل و موارد مرتبط با آن مشکل است.

یکی از متغیرهایی که با قلدری سایبری رابطه دارد، انگیزش تحصیلی^۱ است. انگیزش تحصیلی پایین ممکن است سبب ترک تحصیلی شود. در دهه‌های اخیر موردتوجه پژوهشگران علاقه‌مند به حوزه انگیزش تحصیلی قرار گرفته است. انگیزش تحصیلی را بر روی پیوستاری که از بی‌انگیزگی شروع شده و به سمت انگیزش بیرونی حرکت می‌کند و درنهایت به سمت بالاترین نوع انگیزش که انگیزش ذاتی و درونی است، ادامه می‌یابد در نظر می‌گیرند، مطابق این دیدگاه، هر شخص ممکن است در یک نقطه

¹ academic motivation

از این پیوستار (در پایین‌ترین با بالاترین و یا در میانه این پیوستار انگیزشی) قرار گیرد. مطابق این دیدگاه، انگیزش ذاتی یا درونی برای افراد، شادمانی و رضایت درونی فراهم می‌کند (وحیدی و پوشنه، ۱۳۹۷).

در این میان، انگیزش تحصیلی، شفقت به خود و کارکردهای اجرایی به‌عنوان عواملی کلیدی شناخته شده‌اند که می‌توانند در پیش‌بینی و تبیین رفتارهای مرتبط با قلدری سایبری نقش مهمی ایفا کنند. انگیزش تحصیلی، به‌عنوان نیروی محرکه‌ای در یادگیری و پیشرفت تحصیلی، می‌تواند بر رفتارهای اجتماعی و ارتباطات دانش‌آموزان تأثیرگذار باشد. به‌علاوه، شفقت به خود به توانایی فرد در مواجهه با شکست‌ها و چالش‌ها مربوط می‌شود و می‌تواند در ایجاد روابط مثبت و کاهش رفتارهای قلدری مؤثر باشد (سلیمان پور و همکاران، ۱۴۰۰).

مرادمند و همکاران (۱۴۰۲) پژوهشی با هدف پیش‌بینی قربانی قلدری نوجوانان بر اساس دل‌بستگی به والدین و همسالان، شفقت به خود با توجه به نقش میانجی حل مشکل انجام دادند. بر اساس یافته‌های این پژوهش، می‌توان نتیجه گرفت که حل مشکل در رابطه بین قربانی قلدری نوجوانان و انواع دل‌بستگی (مادر و پدر)، شفقت به خود نقش میانجی دارد. توجه به این مکانیسم‌ها می‌تواند در تدوین مداخلات پیشگیرانه و درمانی کارآمد برای نوجوان در مقابله با قربانی شدن توسط همسالان و ابتلا به نشانه‌های افسردگی مفید باشد.

رستگار و ثمری (۱۴۰۲) پژوهشی با هدف آزمون مدل قلدری سایبری در دوران پساکرونا: نقش حمایت تحصیلی و سرمایه‌های روان‌شناختی انجام دادند. یافته‌ها نشان داد که اثر مستقیم مؤلفه‌های حمایت تحصیلی (حمایت معلم، حمایت همسالان، حمایت خانواده) بر مؤلفه‌های سرمایه‌های روان‌شناختی (خوش‌بینی، امید، انعطاف‌پذیری و خودکارآمدی مثبت و معنی‌دار) است. به‌علاوه اثر مستقیم مؤلفه‌های سرمایه‌های روان‌شناختی بر قلدری سایبری منفی و معنی‌دار است. ضمناً اثر غیرمستقیم مؤلفه‌های حمایت تحصیلی بر قلدری سایبری منفی و معنی‌دار است. همچنین یافته‌ها نشان داد که در مدل برازش شده، ۴۲ درصد از واریانس قلدری سایبری توسط حمایت تحصیلی و سرمایه‌های روان‌شناختی تبیین می‌گردد. شاخص‌های نکویی برازش مدل پیش‌بینی قلدری سایبری دانش‌آموزان مقطع دوم متوسطه در دوران پساکرونا نیز نشان داد که مدل برازش شده بر اساس داده‌های تجربی با مدل نظری برگرفته شده از پیشینه نظری و تجربی پژوهش سازگار است.

ولی زادی و همکاران (۱۴۰۱) پژوهشی با هدف اثرات قلدری سایبری بر رفتار دانش‌آموزان و راهکارهای پیشگیری آن انجام دادند. بررسی نشان می‌دهد که قلدری سایبری می‌تواند باعث کاهش اعتمادبه‌نفس، اضطراب، افسردگی، ایزولاسیون اجتماعی و حتی خودکشی در دانش‌آموزان شود. عواقب این پدیده بر روی عملکرد تحصیلی، روابط اجتماعی و سلامت روانی دانش‌آموزان قابل‌مشاهده است. برای پیشگیری از قلدری سایبری، نقش معلمان بسیار حائز اهمیت است. معلمان باید دانش‌آموزان را آگاه سازند و درباره خطرات قلدری سایبری آموزش دهند. همچنین، باید فضای امنی را در کلاس درس و محیط آموزشی ایجاد کنند تا دانش‌آموزان با اعتمادبه‌نفس و بدون ترس از قلدری سایبری، بتوانند درس خواندن و رشد کنند. در این مقاله، راهکارهایی برای پیشگیری از قلدری سایبری بررسی می‌شود. این راهکارها شامل تقویت اعتمادبه‌نفس دانش‌آموزان، ارتقاء مهارت‌های

ارتباطی و همدلی، آموزش اصول استفاده ایمن از فضای مجازی و همکاری با خانواده‌ها و جامعه محلی است. با اجرای این راهکارها، می‌توان به‌طور فعال در پیشگیری از قلدری سایبری و ایجاد محیط آموزشی سالم و مطلوب در مدارس کمک کرد.

خدمتی (۱۳۹۹) پژوهشی با هدف بررسی نقش ارضاء نیازهای بنیادین روان‌شناختی و خود شفقت ورزی در پیش‌بینی قلدری دانش آموزان دبیرستانی انجام دادند. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش آموزان پسر و دختر دوره متوسطه دوم شهر تهران در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ به تعداد ۲۲۴۰۰ نفر بودند. یافته‌ها نشان داد که خود شفقت ورزی با قلدری رابطه منفی و معناداری داشت. از بین نیازهای بنیادین روان‌شناختی، ارتباط با دیگران و خودمختاری با قلدری رابطه منفی و معناداری داشت. درحالی‌که بین شایستگی و قلدری رابطه معناداری مشاهده نشد. خودشفقت‌ورزی، ارتباط با دیگران و خودمختاری به‌طور معناداری قلدری را در دانش آموزان پیش‌بینی نمودند. با توجه به نتایج پژوهش حاضر پیشنهاد می‌شود که مداخلات روان‌شناختی و آموزشی مبتنی بر ارتقاء خودشفقت‌ورزی و ارضاء نیازهای بنیادین روان‌شناختی به منظور کاهش قلدری دانش‌آموزان برگزار شود.

ناستی و همکاران (۲۰۲۳) به رابطه شخصیت و قلدری در کودکان دبستانی: نقش واسطه‌ای هوش هیجانی صفت و همدلی پرداختند. پنج مدل میانجیگری متوالی با استفاده از پنج ویژگی شخصیتی بزرگ به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده‌های کانونی، قلدری به‌عنوان نتیجه، ویژگی هوش هیجانی و همدلی به‌عنوان واسطه‌های زنجیروار علی، شامل ۱۹۹ کودک دبستانی (۸ تا ۱۰ سال) از طریق پرسشنامه شیوع قلدری، آزمایش می‌شوند. پرسشنامه پنج بزرگ برای کودکان، شاخص هوش هیجانی و نظرسنجی تعارض همدلی-نوجوان. داده‌ها نشان داد که گشودگی، وظیفه‌شناسی و موافق بودن رابطه معکوس با قلدری دارند و زنجیره علی همدلی TEI به‌طور منفی و کامل رابطه بین بی‌ثباتی عاطفی و قلدری را واسطه می‌کند و رابطه بین باز بودن و قلدری را به‌طور منفی و جزئی واسطه می‌کند.

گرچه مطالعات پیشین به رابطه انگیزش تحصیلی، شفقت به خود و کارکردهای اجرایی با قلدری سایبری دانش آموزان اشاره داشته‌اند؛ اما یکی از نارسایی‌های اصلی این مطالعات عدم توجه به نقش همزمان این متغیرها در قلدری سایبری است. هنگامی‌که همه این متغیرها در یک مدل پیش‌بین همزمان در نظر گرفته شوند، کدام یک آگاهی بیشتری از قلدری سایبری خواهد داد؟ بنابراین در این پژوهش، سعی داریم به بررسی و تجزیه و تحلیل این روابط پردازیم و روشن کنیم که چگونه انگیزش تحصیلی، شفقت به خود و کارکردهای اجرایی می‌توانند در قلدری سایبری دانش‌آموزان مؤثر باشند. این پژوهش به دنبال بررسی رابطه مؤلفه‌های سبک‌های شناختی و راهبردهای یادگیری با پیشرفت تحصیلی است و با توجه به عدم وجود پژوهشی قبلی در این رابطه انجام گرفته است.

روش پژوهش

روش تحقیق در این پژوهش توصیفی (همبستگی) از نوع پیمایشی می‌باشد. توصیفی است به این خاطر که تصویری از وضع موجود را ارائه می‌دهد و پیمایشی از این جهت که به گردآوری اطلاعات از جامعه آماری از طریق پرسشنامه می‌پردازد و با بهره‌گیری از روش‌های پیمایشی انحراف از عملکرد را نیز اندازه‌گیری می‌کند. این تحقیق برحسب هدف در گروه تحقیقات کاربردی جای می‌گیرد. جامعه آماری پژوهش حاضر دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهرستان خدا آفرین بود؛ که در سال ۱۴۰۳-

۱۴۰۲ مشغول به تحصیل بودند و حجم جامعه نمونه ۴۲۵ نفر بودند که برای نمونه‌گیری بر اساس جدول گرجسی و مورگان حجم نمونه ۱۱۸ نفر برآورد شد؛ که ملاک ورود در پژوهش حاضر نمونه‌گیری تصادفی بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، داده‌های حاصل از پرسش‌نامه، در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی بود. در سطح آمار توصیفی از آمارهایی نظیر فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار استفاده شده و در سطح آمار استنباطی از آزمون همبستگی و رگرسیون استفاده شد. تمامی تحلیل‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS ۲۸ انجام شد.

ابزارهای پژوهش

الف) پرسشنامه تجربه قلدری قربانی سایبری^۱ (CBVEQ): این پرسشنامه توسط آنتیادو^۲ و همکاران (۲۰۱۶) به منظور بررسی تجربه قلدری سایبری یا قربانی سایبری در بین نوجوانان طراحی و اعتبارسنجی شده است. مقیاس انگیزش تحصیلی یک ابزار خود گزارشی است که توسط والرند^۳ و همکاران (۱۹۹۲) برای اندازه‌گیری انگیزش تحصیلی دانشجویان و دانش‌آموزان بر اساس نظریه خود تعیین‌گری دسی و رایان^۴ (۱۹۸۰) ساخته شده است. در این پژوهش نیز، برای بررسی روایی این مقیاس از روش تحلیل عاملی تأییدی و برای بررسی پایایی آن، از آلفای کرونباخ استفاده خواهد شد.

ب) مقیاس شفقت به خود (نف و همکاران، ۲۰۰۳): این ابزار یک مقیاس خودگزارشی ۲۶ سؤالی است که توسط نف (۲۰۰۳) برای سنجش میزان شفقت ورزی ساخته شده و از ۶ خرده مقیاس: مهربانی به خود (۵ ماده)، قضاوت در مورد خود (۵ ماده)، اشتراکات انسانی (۴ ماده)، انزوا (۴ ماده)، ذهن آگاهی (۴ ماده) و همانندسازی افراطی (۴ ماده) تشکیل شده است که کیفیت رابطه فرد با تجارب خود را می‌سنجد.

در پژوهش حاضر برای تعیین روایی این ابزار از روش تحلیل عاملی تأییدی و برای تعیین پایایی از روش ضریب آلفای کرونباخ استفاده می‌شود.

یافته‌ها

در این بخش جامعه مورد مطالعه با توجه به متغیرهای مورد نظر توصیف شده و تصویری از وضعیت موجود ارائه می‌شود. به منظور تبیین این وضعیت از آمار توصیفی که طیف نسبتاً گسترده‌ای را تشکیل می‌دهد استفاده شده است. آمار توصیفی در این پژوهش شامل جداول فراوانی، اندازه‌های گرایش به مرکز، اندازه‌های پراکندگی و نظیر این‌ها می‌باشد. بر اساس نتایج جدول ۱ رنج سنی جامعه آماری از ۱۲ سال تا ۱۵ سال می‌باشد. بیشترین فراوانی مربوط به سن ۱۴ سال است.

¹ Cyber-Bullying/Victimization Experiences Questionnaire

² Antoniadou

³ Vallerand

⁴ Deci & Ryan

جدول ۱. توزیع فراوانی جامعه بر اساس سن

سن	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی تجمعی
۱۲ سال	۳	۲/۵	۲/۵
۱۳ سال	۳۶	۳۰/۵	۳۳/۱
۱۴ سال	۳۹	۳۳/۱	۶۶/۱
۱۵ سال	۴۰	۳۳/۹	۱۰۰
جمع کل ۱۱۸ مد: ۱۴ سال ماکسیمم: ۱۵ مینیمم: ۱۲			

بر اساس نتایج جدول زیر بیشترین فراوانی مربوط به دانش‌آموزانی است که از نظر معدل بین ۱۸ تا ۱۹ هستند. بعد از این افراد دسته‌ای قرار می‌گیرند که معدل آنان بین ۱۷ تا ۱۸ می‌باشد. بر اساس فراوانی تجمعی ۶۶/۹ درصد از دانش‌آموزان معدل بالای ۱۷ دارند.

جدول ۲. توزیع فراوانی جامعه بر اساس معدل

معدل	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی تجمعی
۱۹-۲۰	۱۵	۱۲/۷	۱۲/۷
۱۸-۱۹	۳۴	۲۸/۸	۴۱/۵
۱۷-۱۸	۳۰	۲۵/۴	۶۶/۹
۱۶-۱۷	۱۸	۱۵/۳	۸۲/۲
۱۵-۱۶	۱۸	۱۵/۳	۹۷/۵
زیر ۱۵	۳	۲/۵	۱۰۰

بر اساس نتایج جدول ۳ بیشترین فراوانی مربوط به پدرانی با سطح تحصیلات دیپلم می‌باشد که ۵۵/۹ درصد از جامعه آماری را به خود اختصاص داده‌اند همچنین کمترین فراوانی مربوط به سطح بالاتر از لیسانس می‌باشد.

جدول ۳. توزیع فراوانی جامعه بر اساس سطح تحصیلات پدر

سطح تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی تجمعی
زیر دیپلم	۸	۶/۸	۶/۸
دیپلم و فوق‌دیپلم	۶۶	۵۵/۹	۴۲/۴
لیسانس	۴۲	۳۵/۶	۹۸/۳
بالاتر از لیسانس	۲	۱/۷	۱۰۰
جمع کل: ۱۱۸ مد: دیپلم و فوق‌دیپلم			

بر اساس نتایج جدول ۴ بیشترین فراوانی مربوط به مادرانی با سطح تحصیلات لیسانس می‌باشد که ۵۴/۲ درصد از جامعه آماری را به خود اختصاص داده‌اند همچنین کمترین فراوانی مربوط به سطح بالاتر از لیسانس می‌باشد.

جدول ۴. توزیع فراوانی جامعه بر اساس سطح تحصیلات مادر

سطح تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی تجمعی
زیر دیپلم	۱۰	۸/۵	۸/۵
دیپلم و فوق‌دیپلم	۴۱	۳۴/۷	۴۳/۲
لیسانس	۶۴	۵۴/۲	۹۷/۵
بالاتر از لیسانس	۳	۲/۵	۱۰۰
جمع کل: ۱۱۸ مد: لیسانس			

جدول ۵. آزمون نرمال بودن داده‌های آماری

متغیرهای پژوهش	مقدار کلموگرف-اسمیرنف	سطح معنی‌داری
قلدری سایبری	۲/۲۹	۰/۲۵۰
شفقت به خود	۲/۴۶	۰/۱۸۰
انگیزش تحصیلی	۳/۷۱	۰/۲۳۰
کارکرد اجرایی	۳/۴۶	۰/۰۱۴۰

جدول فوق جهت شناسایی وضعیت توزیع داده‌ها طراحی شده است. در این جدول با استفاده از آزمون کلموگرف -اسمیرنف توزیع داده‌ها را شناسایی و مشاهده می‌شود سطح معنی‌داری این آزمون بیشتر از پنج درصد است بنابراین از آزمون‌های پارامتریک استفاده می‌شود.

یافته‌های استنباطی مربوط به انگیزش تحصیلی با قلدری سایبری در جدول ۶ و نتایج همبستگی بین مؤلفه‌های خود شفقت ورزی و قلدری سایبری در جدول ۷ و همبستگی بین مؤلفه‌های خود شفقت ورزی و کارکردهای اجرایی در جدول ۸ نشان داده شده است.

جدول ۶. همبستگی انگیزش تحصیلی با قلدری سایبری

انگیزه تحصیلی	نوع ضریب	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
انگیزش درونی	قلدری سایبری	پیرسون	-۰/۵۵۵
انگیزش بیرونی	قلدری سایبری	پیرسون	-۰/۵۳۷
بی انگیزشی	قلدری سایبری	پیرسون	۰/۸۰۷

بر اساس نتایج جدول ۶ بین انگیزش درونی و انگیزش بیرونی با قلدری سایبری رابطه منفی و معنی دار در سطح یک درصد وجود دارد. همچنین بین بی‌انگیزگی و قلدری سایبری رابطه مثبت و معنی دار در سطح یک درصد وجود دارد.

جدول ۷. همبستگی بین مؤلفه‌های خود شفقت ورزی و قلدری سایبری

متغیرهای پژوهش	نوع ضریب	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
مهربانی به خود	قلدری سایبری	پیرسون	-۰/۶۲۹
قضاوت در مورد خود	قلدری سایبری	پیرسون	۰/۶۵۴
اشتراکات انسانی	قلدری سایبری	پیرسون	-۰/۵۴۹
انزوا	قلدری سایبری	پیرسون	۰/۷۷۹
خودآگاهی	قلدری سایبری	پیرسون	-۰/۸۲۴
هماند. سازی افراطی	قلدری سایبری	پیرسون	۰/۶۷۴

تحلیل نتایج جدول همبستگی بین مؤلفه‌های سبک‌شناختی و قلدری سایبری به شرح زیر است:

مهربانی به خود: با ضریب همبستگی $-۰/۶۲۹$ ، نشان‌دهنده وجود رابطه منفی و معنادار بالایی با قلدری سایبری است. این به این معناست که با افزایش مهربانی به خود، میزان قلدری سایبری کاهش می‌یابد (سطح معنی‌داری $۰/۰۰۰/۰/۰۰۰$).

قضاوت در مورد خود: ضریب همبستگی $۰/۶۵۴$ معنادار نشان می‌دهد که قضاوت بهتر در مورد خود به‌طور مستقیم با افزایش قلدری سایبری همبستگی مثبت دارد؛ به عبارت دیگر، افرادی که خود را به صورت مثبت ارزیابی می‌کنند ممکن است نوعی رفتار قلدری از خود بروز دهند (سطح معنی‌داری $۰/۰۰۱/۰/۰۰۰$).

اشتراکات انسانی: با ضریب همبستگی 0.549 ، وجود یک همبستگی منفی و معنادار را نشان می‌دهد. این به این معناست که با افزایش حس اشتراکات انسانی، قلدری سایبری کاهش می‌یابد (سطح معنی‌داری 0.000^{***}).

انزوا: با ضریب همبستگی 0.779 ، نشان‌دهنده یک رابطه مثبت و معنادار قوی است. نشان می‌دهد که انزوا به شدت با قلدری سایبری مرتبط است و افرادی که احساس انزوا بیشتری دارند، احتمالاً رفتارهای قلدری بیشتری از خود نشان می‌دهند (سطح معنی‌داری 0.000^{***}).

خودآگاهی ضریب همبستگی 0.824 - نیز نشان‌دهنده یک رابطه منفی و معنادار قوی است. به بیان دیگر، با افزایش خودآگاهی، قلدری سایبری کاهش می‌یابد (سطح معنی‌داری 0.000^{***}).

هماندسازی افراطی: ضریب همبستگی 0.674 نیز نشان می‌دهد که رفتارهای قلدری با این مؤلفه ارتباط مثبت و معناداری دارند و احتمالاً افرادی که بیشتر به همانندسازی افراطی گرایش دارند، رفتارهای قلدری بیشتری از خود نشان می‌دهند (سطح معنی‌داری 0.000^{***}).

درمجموع، نتایج نشان می‌دهد که عوامل مختلف سبک‌شناختی می‌توانند در پیشرفت یا تداوم قلدری سایبری نقش ایفا کنند. مهربانی به خود، اشتراکات انسانی و خودآگاهی به عنوان عوامل کاهش‌دهنده قلدری سایبری شناسایی می‌شوند، در حالی که قضاوت در مورد خود، انزوا و همانندسازی افراطی به عنوان عواملی که ممکن است قلدری سایبری را تقویت کنند، مطرح هستند.

جدول ۸ همبستگی بین همبستگی بین مؤلفه‌های خود شفقت ورزی و کارکردهای اجرایی

متغیرهای پژوهش	نوع ضریب	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
حافظه	قلدری سایبری	0.568	0.000^{***}
کنترل مهارتی و توجه انتخابی	قلدری سایبری	0.356	0.001^{***}
شناخت اجتماعی	قلدری سایبری	0.545	0.000^{***}
تصمیم‌گیری	قلدری سایبری	0.453	0.000^{***}
برنامه‌ریزی	قلدری سایبری	0.453	0.000^{***}
توجه پایدار	قلدری سایبری	0.234	0.000^{***}
انعطاف‌پذیری شناختی	قلدری سایبری	0.187	0.005^{***}

تحلیل داده‌ها نشان‌دهنده وجود همبستگی مثبت و معنادار بین مؤلفه‌های خود شفقت ورزی و قلدری سایبری است. ضریب همبستگی با حافظه، شناخت اجتماعی و کنترل مهارتی به ترتیب 0.568 ، 0.545 و 0.356 است که نشان‌دهنده قوی‌ترین روابط می‌باشد. همچنین، تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی نیز همبستگی‌های مثبت و معناداری به میزان 0.453 دارند. توجه پایدار و انعطاف‌پذیری شناختی با ضریب همبستگی‌های 0.234 و 0.187 به ترتیب، ارتباطات ضعیف‌تری را نسبت به دیگر مؤلفه‌ها نشان می‌دهند. به‌طور کلی، این یافته‌ها می‌توانند به درک عمیق‌تری از رفتار قلدری سایبری کمک کنند و به پژوهشگران و متخصصان این حوزه راهنمایی‌هایی برای مداخلات و پیشگیری‌های مؤثر ارائه دهند.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش‌های اخیر نشان می‌دهند که پدیده‌ی قلدری سایبری در میان دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه اول، به‌عنوان یکی از چالش‌های مهم دوران بلوغ و رشد روانی-اجتماعی مطرح است. این رفتار که ریشه در نارسایی‌های هیجانی و شناختی دارد، اغلب با ضعف در تنظیم هیجان، کاهش همدلی، و فقدان کنترل رفتاری همراه است.

نتایج مطالعات مرتبط نشان می‌دهد انگیزش تحصیلی نقش مهمی در جهت‌دهی رفتارهای آنلاین نوجوانان ایفا می‌کند؛ به‌گونه‌ای که دانش‌آموزان دارای انگیزش درونی بالا، احساس ارزشمندی شخصی و هدفمندی بیشتری دارند و کمتر درگیر رفتارهای پرخطرانه و قلدری در فضای مجازی می‌شوند. در مقابل، افت انگیزش و بی‌تفاوتی تحصیلی می‌تواند زمینه‌ساز تمایل به رفتارهای پرریسک و تقویت حس قدرت‌نمایی در محیط‌های مجازی گردد.

از سوی دیگر، شفقت به خود به‌عنوان سازه‌ای محافظت‌کننده شناخته می‌شود. افرادی که نسبت به خود مهربان‌ترند، اشتباهات خود را با پذیرش و درک دنبال می‌کنند نه با انتقاد و تحقیر. این نگرش مثبت درونی، با کاهش پرخاشگری، افزایش درک هیجان‌های دیگران و ترویج همدلی همراه بوده و احتمال درگیری در قلدری سایبری را کاهش می‌دهد.

در نهایت، کارکردهای اجرایی شامل برنامه‌ریزی، کنترل بازداری، انعطاف شناختی و حافظه کاری، زیربنای کنترل رفتار و تصمیم‌گیری اخلاقی را تشکیل می‌دهند. ضعف در این کارکردها ممکن است منجر به رفتارهای تکانشی، ناتوانی در پیش‌بینی پیامدها و مشارکت بیشتر در قلدری سایبری شود. به بیان دیگر، کارکردهای اجرایی قوی به فرد کمک می‌کند هیجانات خود را مدیریت کرده، پیامدهای رفتار را ارزیابی کند و از آسیب رساندن به دیگران خودداری نماید.

بنابراین، بر اساس هم‌گرایی مطالعات مختلف، می‌توان نتیجه گرفت که افزایش انگیزش تحصیلی، ارتقای شفقت به خود و تقویت کارکردهای اجرایی، سه عامل کلیدی در پیشگیری از قلدری سایبری در میان نوجوانان هستند. استقرار برنامه‌های آموزشی مبتنی بر ذهن‌آگاهی، آموزش مهارت‌های شناختی و عاطفی، و ایجاد محیط‌های مدرسه‌محور حمایتی می‌تواند به شکل مؤثری از گسترش رفتارهای پرخطرانه آنلاین جلوگیری کند و زمینه رشد اجتماعی، اخلاقی و تحصیلی نوجوانان را فراهم آورد.

منابع

- اکبری بلوطبندگان، ا؛ طالع پسند، س؛ نقش قلدری و قربانی شدن در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مدارس ابتدایی شهر سمنان. (۱۴۰۱). مجموعه مقالات اولین همایش ملی سواد آموزی و ارتقای سلامت.
- تاجیک، م. ر. (۱۳۸۹). نشانه‌شناسی؛ نظریه و روش. پژوهشنامه علوم سیاسی، ۵(۴)، ۱-۱۰.
- جواد، غ؛ و فاریابی، ر. (۱۳۹۵). رابطه ابعاد انگیزش با عملکرد تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند. راهبردهای آموزش، ۹(۲)، ۱۴۲-۱۴۹.
- خدمتی، ن. (۱۳۹۹). بررسی نقش ارضاء نیازهای بنیادین روان‌شناختی و خود شفقت ورزی در پیش‌بینی قلدری دانش‌آموزان دبیرستانی. رویش روان‌شناسی، ۹(۲)، ۴۷.

- رستگار، ا؛ و ثمری، ف. (۱۴۰۲). آزمون مدل قلدری سایبری در دوران پسا کرونا: نقش حمایت تحصیلی و سرمایه‌های روان‌شناختی (مورد مطالعه: دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر شیراز). فصلنامه علمی - پژوهشی در یادگیری آموزشگاهی و مجازی، ۱۰(۴)، ۱۵-۲۵.
- سپهریان آذر، ف؛ و سعادت‌مند، س. (۱۳۹۴). تأثیر آموزش مهارت‌های زندگی و مشاوره گروهی با روش عاطفی - رفتاری - عقلانی بر خودپنداری تحصیلی، انگیزش پیشرفت و سلامت روان دانش‌آموزان ناموفق. دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی، ۱۶(۱)، ۶۶-۷۷.
- سلیمان‌پور مقدم، ح؛ سعیدی، ع؛ و مهدیان، ح. (۱۴۰۰). مقایسه اثربخشی شفقت ورزی و آموزش مبتنی بر پذیرش و تعهد بر خودکارآمدی تحصیلی و انگیزش پیشرفت. فصلنامه علمی - پژوهشی سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت، ۵(۴)، ۲۳۵-۲۴۴.
- طباطبایی، م؛ و قادری، ف. (۱۳۹۷). خود تنظیمی یادگیری و تأثیر آن بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. فصلنامه مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، ۴(۱)، ۱۲۶-۱۳۴.
- گلستانی بخت، ط؛ بابایی، ا؛ کریمی، م؛ و احمدی، ع. (۱۴۰۱). رابطه شفقت به خود و خوش بینی در دانش‌آموزان: نقش واسطه‌ای سازگاری اجتماعی. پژوهش‌های روانشناسی اجتماعی، ۴۵، ۸-۱.
- مرادمند، م؛ عشایری، ح؛ و نامور، ه. (۱۴۰۲). پیش‌بینی قربانی قلدری نوجوانان بر اساس دل‌بستگی به والدین و همسالان، شفقت به خود با توجه به نقش میانجی حل مشکل. اندیشه‌های نوین تربیتی، ۱۹(۱)، ۲۳-۲۸.
- وحیدی، ز؛ و پوشنه، ک. (۱۳۹۷). تأثیر کلاس معکوس بر مهارت‌های فراشناختی و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان هنرستان. فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، ۸(۳)، ۱۴۱-۱۶۸.
- ولی زاده، ق؛ دستکام، ا؛ فرهادی پور، ح؛ و مظفری پور سی سخت، ز. (۱۴۰۱). اثرات قلدری سایبری بر رفتار دانش‌آموزان و راهکارهای پیشگیری آن. چهارمین کنفرانس بین‌المللی.
- Arrivillaga, C., Rey, L., & Extremera, N. (2022). Psychological distress, rumination and problematic smartphone use among Spanish adolescents: An emotional intelligence-based conditional process analysis. *Journal of Affective Disorders*, 296, 1-8.
- Calvete, E., & Orue, I. (2017). An examination of the structure and stability of early maladaptive schemas by means of the Young Schema Questionnaire-3, *European Journal of Psychological Assessment*, 29(4), 283-290.
- Evers, K., Chen, S., Rothmann, S., Dhir, A., & Pallesen, S. (2020). Investigating the relation among disturbed sleep due to social media use, school burnout, and academic performance. *Journal of Adolescence*, 84, 156-164.
- Greene, B. A., Miller, R. B., Crowson, H. M., Duke, B. L., & Akey, K. L. (2004). Predicting high school students' cognitive engagement and achievement: Contributions of classroom perceptions and motivation. *Contemporary Educational Psychology*, 29(4), 462-482.
- Koyuncuoğlu, Ö. (2021). An investigation of academic motivation and career decidedness among university students. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 7(1), 125-143.
- Menesini, al et E. (2012). Cyberbullying definition among adolescents A: comparison across six European c *Cyberpsychol Behav. Soc Netw*, 463-15, 455.

- Nasti, C., Intra, S. M., & Brighi, P. A. (2023). The relationship between personality and bullying among primary school children: The mediating role of trait emotional intelligence and empathy. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 23, 100359.
- Peng, Y., Zhou, H., Zhang, B., Mao, H., Hu, R., & Jiang, H. (2022). Perceived stress and mobile phone addiction among college students during the 2019 coronavirus disease: The mediating roles of rumination and the moderating role of self-control. *Personality and Individual Differences*, 185, 111222.
- Seven, M. (2020). Motivation in language learning and teaching. *African Educational Research Journal Special*, 8(2): 62-71
- Smith, P. K., Morita, Y., Junger-Tas, J., Olweus, D., Catalano, R. F., & Slee, P. (Eds.). (1999). *The nature of school bullying: A cross-national perspective*. Taylor & Frances/Routledge.